

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060404

DOM
2025-10-28
Stockholm

Mål nr
M 14848-24

Sid 1 (4)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2024-10-21 i mål nr M 2535-24, se bilaga A

PARTER

Klagande

Energimarknadsinspektionen
Box 155
631 03 Eskilstuna

Motpart

VA SYD, 222000-2378
Box 191
201 21 Malmö

Ombud: Juristen M.B.

SAKEN

Undantag från kravet på nätkoncession

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 2246004

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Energimarknadsinspektionen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa Energimarknadsinspektionens beslut.

VA SYD har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Energimarknadsinspektionen har anfört i huvudsak följande.

En anläggning som behandlar och renar dricksvatten kan likställas med en industri- anläggning där det sker produktion/tillverkning eftersom det sker en förädling av vatt- net så att det blir drickbart. Att endast pumpa upp vatten är i sig inte någon behandling eller förädling varför anläggningarna inte utgör en industrianläggning. Områdena är inte heller tydligt avgränsade eftersom ledningsnäten ska förläggas i områden präglade av jordbruksmark.

VA SYD har anfört i huvudsak följande.

Vattentäkten är uppdelad i ett antal brunnsområden med olika storlek, brunnsantal och maxuttag på grund av de lokala geologiska och hydrogeologiska förutsättningarna. Brunnarnas placering är styrda av möjligheterna för ett kontinuerligt hållbart uttag av grundvatten. Det är inte möjligt för VA SYD att placera brunnarna på samma fastighet som där den huvudsakliga dricksvattenproduktionen äger rum. Dessa omständigheter torde vara vanligt förekommande gällande dricksvattenproduktion där råvattnet pum- pas upp från olika grundvattentäkter.

Hydrogeologiskt sker det dock en rening av grundvattnet genom den geologiska enhe- ten, via mekanisk filtrering, kemiska reaktioner och biologisk nedbrytning. Pumpning- en ger också grundvattnet ett ökat värde och nytta via den tryckökning/lägesförändring som pumpningen ger upphov till, vilket gör det möjligt att transportera vattnet och öka

dess tillgänglighet. På så sätt utgör själva uppumpningen ett första led i produktionen av dricksvatten.

I tillståndet för vattenuttag har det totala antalet brunnar inom de olika brunnsområdena specificerats. Även brunnsområdenas utbredning är specificerad. Det är därmed tydligt avgränsat i vilket område VA SYD får anlägga brunnar och vad som är den maximala storleken på ledningsnätet för de olika brunnsområdena.

Bebyggelsen i anslutning till brunnsområdena och möjligheterna att bygga ut den är mycket begränsad. Sammantaget står det klart att nätet inte har en för stor utbredning och att det är väl avgränsat.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om ledningsnät för två brunnsområden ska medges undantag från kravet på nätkoncession.

Som huvudregel krävs tillstånd (nätkoncession) för att bygga eller använda en starkströmsledning, se 2 kap. 1 § ellagen (1997:857). Föreskrifter om när undantag från kravet på nätkoncession kan meddelas finns i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857), IKN-förordningen. Av 8 § IKN-förordningen framgår att ett internt nät inom området för en industrianläggning får byggas och användas utan nätkoncession. Detsamma gäller mellan delar av ett sådant område, vilka skiljs åt endast av en trafikled.

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning att ledningsnäten i fråga är sådana interna nät som avses i 8 § IKN-förordningen. När det gäller vad som är att betrakta som en industrianläggning i den mening som avses i 8 § IKN-förordningen är begreppet inte definierat i vare sig förordningen, förordningsmotiven eller ellagen. De brunnar och vattenledningar som finns i de aktuella områdena är via vattenledningar sammanlänkade med VA-verket där vattnet behandlas för att ledas vidare som dricksvatten. Brunnarna med ledningar får därmed anses utgöra en del av en industrianläggning för produktion av dricksvatten. Mark- och

miljööverdomstolen anser att ändamålsskäl talar för att begreppet industrianläggning i förordningen också bör kunna avse en sådan delanläggning. Domstolen anser således att vart och ett av brunnsområdena utgör ett område för en industrianläggning.

När det gäller nätens utbredning och avgränsning delar Mark- och miljööverdomstolen mark- och miljödomstolens bedömning. Innehavaren av områdeskoncessionen har därtill ingen invändning mot att undantag meddelas för VA SYD:s nät. Vad Energimarknadsinspektionen anfört i Mark- och miljööverdomstolen föranleder inte någon annan bedömning.

Sammanfattningsvis uppfyller ledningsnäten kraven i 8 § IKN-förordningen och omfattas av undantag från kravet på nätkoncession. Energimarknadsinspektionens överklagande ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Fredrik Ludwigs, tekniska rådet Annika Billstein Andersson, hovrättsrådet Johanna Fernlund, referent, och tf. hovrättsassessorn Elin Jansson Holmberg.

Föredragande har varit Julia Nyberg.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2024-10-21
meddelad i
Nacka

Mål nr M 2535-24

PARTER

Klagande

VA SYD
Box 191
201 21 Malmö

Motpart

Energimarknadsinspektionen
Box 155
631 03 Eskilstuna

Koncessionshavare i området

Staffanstorps Energi AB
Kometvägen 1
245 34 Staffanstorp

ÖVERKLAGAT BESLUT

Energimarknadsinspektionens beslut den 5 mars 2024 i ärende nr 2023-104519, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Undantag från kravet på nätkoncession

DOMSLUT

Med ändring av Energimarknadsinspektionens beslut meddelar mark- och miljödomstolen bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession för de aktuella ledningsnäten var för sig inom de två separata brunnsområdena enligt ansökan med bilagor daterad den 1 juni 2023.

YRKANDEN M.M.

VA SYD har yrkat att mark- och miljödomstolen med ändring av Energimarknadsinspektionens beslut ska meddela bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession för de aktuella ledningsnäten i de aktuella brunnsområdena. Till stöd för sin talan har VA SYD anfört i huvudsak följande.

Bakgrund

Grevie vattentäkt har försörjt Malmö Stad med dricksvatten sedan slutet av 1800-talet och 1952 erhöll man tillstånd för vattenuttag ur 30 dricksvattenbrunnar. I dag utgörs anläggningen av 10 brunnar, men i november 2022 tilldelades VA SYD tillstånd att återställa vattentäkten till dess ursprungliga kapacitet genom anläggande av 20 nya brunnar.

VA SYD har krav på sig att kunna leverera dricksvatten även vid strömavbrott eller annan extraordinär händelse. Det är därför av stor vikt att vid behov kunna försörja brunnarna med reservkraft. I ett internt nät finns möjlighet att ansluta samtliga brunnar inom ett brunnsområde till en stationär automatiserad reservkraftsanläggning. Om VA SYD måste ha en servis för varje brunn skulle det däremot krävas ett stort antal mobila reservkraftverk. En sådan lösning är ohållbar eftersom det är svårt att hantera ett sådant system samt att driftsäkerheten skulle påverkas negativt. Leveranssäkerheten skulle försämrats radikalt utan en fungerande reservkraft.

VA SYD och Staffanstorps Energi AB, som är koncessionsinnehavare för området, har enats om att bästa lösningen för VA-kollektivet är ett internt nät för försörjning av brunnarna.

Motivering

Processen för produktion av dricksvatten börjar med uttag av grundvatten. När grundvattnet når pumpen i brunnen och lyfts till markytan blir grundvattnet ett utvunnet råvatten som måste renas i ett antal processer innan det blir ett dricksvatten som kan distribueras till konsumenten. Processen bör beaktas som en helhet eftersom det inte finns någon dricksvattenproduktion utan att råvatten utvinns.

En vattentäkt bör vidare betraktas som en lokal naturresurs som likt en gruvverksamhet är starkt knuten till den specifika plats som tillåter ett högt kontinuerligt och hållbart uttag av grundvatten.

VA SYD vill även framhålla ett föreläggande från Energimarknadsinspektionen som meddelats Sydsvatten där myndigheten anger att ledningsnät för anläggningar som används för att behandla och rena vatten från råvatten till dricksvatten är att likna vid produktion och därför kan betraktas som en industrianläggning enligt 8 § IKN-förordningen. Samma bedömning bör göras i förevarande mål.

Sammanfattningsvis konstaterar VA SYD att man har rådighet över berörda fastigheter. Brunnsområdena är interna och avgränsade med ett maximalt avstånd mellan lågspänningsverk och brunn på 400 meter. Produktionen av dricksvatten bör betraktas som en industrianläggning, där första steget i processen är uttag av grundvatten. De aktuella ledningsnäten ska därför kunna ges besked om undantag från kravet på nätkoncession i enlighet med 8 § IKN-förordningen.

Energimarknadsinspektionen motsätter sig bifall till överklagandet och har anfört i huvudsak följande.

De platser där uttag av grundvatten sker är skilda från platsen för produktion som sker i vattenreningsverket i Malmö. Att uttag och produktion sker på två olika platser gör att de inte kan ses som en enhet inom ett och samma område för en industrianläggning i IKN-förordningens mening. Anläggningen omfattas därför inte av undantagsbestämmelsen. Vad VA SYD anfört i övrigt förändrar inte bedömningen i det överklagade beslutet.

Staffanstorps Energi AB, koncessionsinnehavare för området, har, enligt vad som framgått av handlingarna i målet, inte motsatt sig att bindande besked om undantag meddelas.

DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Som huvudregel krävs tillstånd (nätkoncession) för att bygga eller använda en starkströmsledning (2 kap. 1 § ellagen [1997:857]). Regeringen får dock meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession (2 kap. 5 § ellagen). Sådana föreskrifter finns i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857), nedan benämnd IKN-förordningen.

I IKN-förordningen finns bestämmelser om undantag från kravet på nätkoncession i ellagen. Regeringen har i förordningsmotiv angett tre kriterier som bör vara uppfyllda för att ett nät ska vara undantaget från koncessionskravet;

- 1) ledningen eller ledningsnätet ska vara ett internt nät,
- 2) inte ha en alltför stor utbredning och
- 3) vara tydligt avgränsat.

Det första kriteriet har kommit till uttryck i förordningstexten (2 §) medan de två andra kriterierna har beaktats av regeringen vid bedömningen av vilka interna nät som ska vara undantagna från kravet på koncession och som specificeras i förordningen genom en uttömmande lista. Dessa kriterier anses vara uppfyllda för samtliga ledningar och ledningsnät i förordningen, varför de är undantagna från koncessionskravet. En förutsättning för att ett ledningsnät ska vara undantaget från koncessionskravet är att det går att tolka in under något av de befintliga undantagen i förordningen. Vid en sådan tolkning är de tre kriterierna vägledande. (Se förordningsmotiven Fm 2007:1 s. 12 ff.)

Enligt 8 § IKN-förordningen får ett internt nät inom området för en industrianläggning byggas och användas utan nätkoncession. Detsamma gäller mellan delar av ett sådant område, vilka skiljs åt endast av en trafikled.

Kan brunnsanläggningar betraktas som industrianläggningar?

VA SYD har i första hand anfört att de aktuella näten omfattas av 8 § IKN-förordningen, eftersom uttaget av grundvatten är det första steget vid produktionen

av dricksvatten och att de interna näten därför kommer att uppföras inom området för en industrianläggning. Domstolen ska därmed pröva frågan om de två aktuella brunnsområdena kan anses vara områden för industrianläggningar i IKN-förordningens mening.

Det saknas en närmare definition i förordningen och dess motiv avseende vad som ska anses utgöra ett område för industrianläggning. Som Energimarknadsinspektionen har konstaterat i ett annat ärende (föreläggande den 5 mars 2024, ärendenummer 2022-102562) bedömer domstolen att anläggningar som används för att behandla och rena vatten från råvatten till dricksvatten kan betraktas som industrianläggningar i den mening som avses i 8 § IKN-förordningen. Domstolen konstaterar vidare att detta ställningstagande bör kunna göras gällande för samtliga anläggningar som definieras som vattenverk, eftersom de var för sig bedöms utgöra avgörande led i dricksvattenproduktionen.

Enligt 5 § Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12) om dricksvatten definieras vattenverk bl.a. som en sådan del av en anläggning för dricksvattenförsörjning som avser *uppföring eller intag, beredning eller liknande hantering av dricksvatten*. Det räcker följaktligen med att vattnet pumpas upp med avsikt att användas som dricksvatten för att en anläggning ska betraktas som ett vattenverk. Någon beredning av vattnet krävs inte för att en anläggning ska omfattas av definitionen. Med hänvisning till vad som nu framförts bedömer domstolen att de aktuella anläggningarna är vattenverk, vilket följaktligen innebär att de kan betraktas som industrianläggningar.

Mark- och miljödomstolens bedömning av förutsättningarna för undantag

Som domstolen konstaterat kan de aktuella brunnsarna alltså rent definitionsmässigt anses omfattas av 8 § IKN-förordningen. Om det av IKN-förordningens lydelse inte klart framgår att en ledning omfattas av ett visst undantag, är de tre kriterierna som anges i förordningsmotiven vägledande för en närmare bedömning. Domstolen konstaterar därför inledningsvis att det finns en egen anslutning till det koncessionerade nätet för respektive område, och att de aktuella ledningarna endast är till för att

överföra el för sökandes räkning. Det är därmed fråga om ett internt nät, dvs. det första kriteriet är uppfyllt.

Nästa fråga är om näten har en alltför stor utbredning. Ett internt nät får inte ha alltför stor utbredning, då ett stort internt nät kan skapa svårigheter för koncessionshavaren att bygga ut sitt nät på ett rationellt sätt. Detta blir främst aktuellt om kunder inom området för det interna nätet eller bortom detta ska anslutas till lokalnätet (se Fm 2007:1 s. 12). Av handlingarna i målet har det inte framkommit att det interna nätet har en sådan utbredning att det skapar svårigheter för koncessionsinnehavaren att bygga ut sitt nät på ett rationellt sätt, eller att framtida behov att ansluta sig till det lokala nätet kommer att uppstå. Domstolen bedömer därför att näten inte kan anses ha en alltför stor utbredning eller hindra framtida nätutbyggnad för koncessionsinnehavaren. Vid bedömningen bör hänsyn tas till de specifika omständigheter som råder för dricksvattentäkter. Däribland att brunnarna, för att verksamheten ska fungera optimalt, måste ligga med ett visst avstånd från varandra (jfr MÖD 2018:5).

Avseende frågan om områdena är tillräckligt avgränsade konstaterar domstolen att det rör sig om två begränsade områden, bestående av ett mindre antal brunnar. Det är således möjligt att, utan några större svårigheter, konstatera var gränsen mellan respektive område och övrig mark går. Domstolen bedömer därför att områdena får anses vara tillräckligt väl avgränsade.

VA SYD har vidare obestridd redovisat svårigheter som inträder om det skulle krävas en egen anslutning för varje brunn, bl.a. behov av ett stort antal mobila reservkraftverk med en försämrad leveranssäkerhet som följd. Det framstår därmed inte heller som proportionerligt i detta fall att neka ansökta undantag.

Mot bakgrund av vad som nu anförts bedömer domstolen att de två aktuella interna näten var för sig omfattas av undantag från kravet på nätkoncession enligt 8 § IKN-förordningen. Överklagandet ska därför bifallas och bindande besked om undantag meddelas. Med denna utgång finns det inte skäl för domstolen att även ta ställning

till om de interna näten även uppfyller kraven för undantag enligt 22 a och c §§
IKN-förordningen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 11 november 2024.

Erika Ekman

Christina Odén

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Erika Ekman, ordförande, och
tekniska rådet Christina Odén. Föredragande har varit tingsnotarien André Lüning
Richter.